

bivšo bolnišnico. Tudi v voditeljevem stanovanju so bili še razni organski ostanke za medicinske studijske svrhe, ker so bile tu operacijske sobe. To stanovanje so celo dvignili za eno nizko nadstropje, ki pa ne dela posebne časti italijanskemu drugače priznanemu stavbarstvu. Šolskemu poslopiju so tudi prizidali eno operacijsko sobo v pritličju, a nad to druge še niso dovršili v prvem nadstropju, ker so morali prehitro pete pokazati našim junakom. V Kojškem so bili naši dedni sovražniki od 24. maja 1915. do 28. oktobra 1917. V naši današnji šoli in sosednih hišah, ki so tvorili Milansko kirurško bolnišnico, je umrlo nad 700 branilcev »italijanske« domovine, ki so vsi pokopani na štirih pokopališčih (Campo I., II., III. in IV.) par korakov pod šolo in gledajo krasni razgled po »osvojeni« zemlji, ki so jo tako radi imenovali »Italia nuova«.

Nad šolo je starinska cerkva Sv. Križa z našim domačim pokopališčem, kamor so naši pobožni Brici tako radi romali na dan Kr. Vnebohoda. In kaj bi ne? Saj ti ta prijazna cerkva nudi krasen razgled čez Oglejski stolp po morskem površju, po vsi cvetni Vipavski dolini, po naših gorah do svega Krna (Monte Nero, izpeljanka iz slovenskega Krn — katero besedo so italijanski »jezik-oslovci« smartrali za črn = nero, tonaj Monte Nero, kar me nehoti spominja na ponosno nemško spakedranko Črnprst = Schwarzfinger) in orjaškega Triglav in preko zahoda do Cedada in celo do Vidma. To lepoto je gledal tudi italijanski kralj, saj je v bržljanastem stolpiču tik cerkvenega stolpa uzidana spominska italijanska plošča z napisom:

Vittorio Emanuele III.

sicuro mirava quei confini che natura asda questo vigile osservatorio del 26. regimento di artiglieria con sguardo fiero e segno e che il valore del suo esercito assicurava all'Italia 24 Febraio 1916, 15 Aprile — 25 Giugno Colonnello Alessandro Cottini, 26. regimento di artiglieria.

Trikrat je torej zrl tu italijanski kralj lepoto naše rodne grude, na plošči je pustil njegov čestilec še prostora, da bi pisal nove dneve, a ni mu bilo usojeno —. Ni čuda, da se mu je zahotelo po tej naši sveti zemlji, po tej nebeski krasoti! A naša slovenska si in jugoslovanska za vse večne čase biser Habsburške krone! Odaljšil sem se, zdaj pa zopet k šoli.

Na svečnico dne 2. februarja sem dal pred cerkvijo razglasiti (župnika še nismo imeli), da se vabi vse očete in matere v nedeljo, dne 3. februarja v šolo, kjer se moramo razgovoriti o ustanovitvi šole. Da so raji prišli, sem poudarjal, da se bo razgovarjalo tudi o aprovizaciji in begunski podpori. To je deloma pomagalo. Prišlo mi je nekaj nad trideset oseb v šolo, in bil je prvi roditeljski sestanek. Včasih sem imel jezik namazan, a ta dan mi ni šlo, ker kar nič nisem imel upanja, da se mi posreči ustanovitev šole. Vendar sem nekaj povedal o pomenu šole, o moči pravega znanja. Proslavljal lepoto oslobojene Goriške rodne grude po junaštvu našega orožja in naznanil, da bo takoj naslednji dan šolsko vpisovanje, ter da pričnem z redno šolo. Debelo so me gledali poslušalci in zinjajevali z glavami: »In šolske klopi in druga oprava?« Povedal sem jim še, da se moram le seznaniti s šolsko mladino, preskusiti njih zmognosti in potem jo pričnem poučevati o lepem vedenju itd. Dvomili so in vprašali: »Kje so pa knjige, papir in druga učila?« Prosil sem jih, da naj le pošljejo otroke v šolo, in vse drugo se bo s časom popoprnilo. Učila pa že imam in pokazal sem jim kos razbitega hlevskega kačramiranega poda za šolsko tablo, kredo in svoj jezik. To bodo moja prva in najpotrebnejša učila! Ker pa so le prazni šolski razredi deci na razpolago, sem prosil, da bi stariši posodili šoli do popolne ureditve nekaj stolov in Cadornovih klopi. Navzoče matere so zaupale trojici mojih izbornih učil, a poudarjale so, da otrok ne morejo pošiljati v šolo, ker se ne morejo učiti, ako jim tolče po trebuhu sv. Ana (lokalni izraz za lačen biti). Ker sem jim pa to le priporočal in prosil, so mi končno mnogi obljubili, da mi pošljejo deco v šolo. Led je bil prebit, in takoj naslednji ponedeljek sem imel 40 otrok. Vpisal sem njih imena, a za rojstne podatke nihče ne ve, in še danes se niso ti popolnili, ker nam je Cadorna raznesel vse cerkvene in šolske papirje. Z dečki smo odkrili po vasi nekaj stolov, in kar je manjkalo, smo staknili po barakah, da smo končno že drugi dan — sedeli v šoli. Stolkel sem nekaj žaganc, najel delavca in zbilta sva še pisalne klopi, da je bila že med tednom urejena vsa šolska oprava za en razred.

Naslednjo nedeljo zopet roditeljski sestanek. Sodeloval je tudi novodošli gospod župnik in glej, pričel sem upati, da pojde. Takrat sem pa dobro namazal je-

zik, in glasilo se mi je že nad 100 otrok, vsi pristni analfabeti razen par, ki so prišli iz avstrijskega zaledja. Velika množina otrok pa je bila begunskih iz zahodnih naših Brd in iz italijanskega zaledja v Cordenone (provinzia di Udine), in so že obiskovali italijanske šole, a brez posebnih uspehov, ker le petorica je znała italijansko čitati, a memorirali so pa vendar le že par italijanskih pesmic in sicer »Fratelli d'Italia«, kar so pa v svoji stari zvestobi večkrat z otroško srčnostjo spremenili v »Fratelli d'Austria«. Na italijansko šolstvo so toraj kmalu brez večje nesreče, a dobra želodčna aprovizacija jih v današnji lakoti in popolnem stradanju še vedno spominja na site Cadornove slavne dneve. Vkljub temu smo vsi bolj srečni na rodni tleh, ker zasijal nam je žarek »slobode zlatne«, a upamo, da se razširi ta žarek v popolno jugoslovansko solnce pod našim mogočnim avstrijskim orlom.

Naša šola se je popolnjevala dan na dan. Nekaj knjig sem pribral pri c. kr. okrajnem šolskem svetu, a prava dobrotinica za nas je bila »Posredovalnica za goriške begunce« v beli Ljubljani, ki nam je že dala mnogo šolskih knjig in tablic, kar je nabrala na poziv v naših dnevniki. Ob tej priliki mi je vdarila v pero misel, da je še mnogo mnogo šolskih knjig na razpolago po naših šolah v zaledju na Kranjskem in Štajerskem in tovariši ljubi, prosim, napišite jim naslov »Šola v Kojškem pri Gorici!« Hvaležni vam bomo zato zapuščeni Brici — najzahodnejši Jugoslovani, in ako bodo tukajšnji otroci preskrbljeni, odstopim jih pa sosednji šoli, kjer so še večji reveži nego naši. Za nas od vseh pozabljenih begunce je vse dobrodošlo!

Vsak dan sem preskrbel kaj za drugi šolski razred in po velikonočnih počitnicah sem že našel tu agilno tovarišico, hčerko te potepane zemlje, ki z menoj drevo vozi in orje ledino na rodni tleh. Blagoslovljeno naše delo!

Tako nekako so postopali tovariši — sosedji v naši okolici, in tako pojdemo v majniku na delo v naše razrušene vasi v bližnjo goriško okolico, kjer bodo rastle šole kakor gobe po dežju, ako pokažejo šolska oblastva resno voljo za njih vpostavitve v naši deželi, česar do danes še nismo opazili. Upajmo, da se ta skrb za šolo in učiteljstvo kmalu pokaže tudi na to stran in »Mi vstajamo!« V to svrhu pa kličemo: »Vsi na delo za preporod Goriške!«

Kranjsko učiteljstvo še vedno brez draginjskih doklad.

Kranjsko učiteljstvo ne more zaradi pomanjkanja vsega, kar je za življenje potrebno, nič več izvrševati svoje težke službe. Raztrgan in bos ne more stati pred šolsko mladino. Slabi od dne do dne, ker si ob piči svojih plač ne more nabaviti najpotrebnejših živil. Prišlo je že tako daleč, da se zgrudijo med poukom učitelji in izgube od slabosti zavest. Ali res ni nikogar, ki bi naredil temu trpinčenju konec? Če nečelo pomagati morda trpinčni krogi, pomagajmo si sami! Tovariši, smrt za lakoto je pred pragom. Marsikateri izmed nas stoji že ob robu groba. Kot sence, blede in sestradani lazimo okrog. Vsak zdravnik nam napravi zdravniško okprčevalo, da zapademo smrti, ako še nadalje opravljamo težaven svoj posel. Za to vsi na dopust, da si saj rešimo golo življenje. Kulturne skandal je to, da je kranjsko učiteljstvo edin stan pod božjim solncem, ki ne dobiva draginjskih doklad v l. 1918 in mora živeti ob plačah, ki so bile določene v l. 1898, torej pred 20. leti. Kako mislijo oni gospodje, ki nam režejo kruh, sami pa sede ob bogato obloženih mizah, da se more živeti v teh dragih časih s 66 kronami in 66 vinarji na mesec? Rad bi jih obsodil samo za mesec dni v tako bedo, potem bi se jim morda omehčal tisti kamen, ki jim leži, kjer imajo drugi ljudje srce. Proč iz šole! Mladi tovariši, ne tiščite prostovoljno v počasno smrt za lakoto! Poiščite si boljše in usmiljenjši gospodarjev! Od idealov ni bil še nihče sit!

Beseda o naših društvih.

Da bo učiteljstvo duševno napredovalo, mu je treba seči po samopomoči. To samopomoč dobi v svojih društvih. Ona naj bodo studenec, iz katerega naj črpa učiteljstvo čisto in okrepljujočo vodo, ki naj pijoče okrepča in navdušuje. V teh težkih časih, ko je treba rešiti toliko prevažnih problemov, zmore posameznik malo ali pa ničesar, toda kot član društva pa lahko mnogo stori. To zadnje dejstvo uvažuje učiteljstvo sodnega okraja Vipava že dolgo. Čvrsto pa je stopilo na noge na svojem sestanku dne 27. marčja travna 1918, ko se je izreklo za samostojno društvo. Od Postojne nas ločijo hribi, loči pa nas tudi pomanjkanje evenka. Ako se hoče član društva plodonosno

udeležiti kakega sestanka, tedaj rabi mnogo časa, ki ga nam pa tudi manjka.

Naša društva so dosedaj hiral. Zakaj? Zdi se mi, da ni pri članih pravega razumovanja, kaj pomeni beseda društvo. To hoče vendar družiti, vezati svoje člane ter jih dvigati nad vsakdanjost. Morala bi biti torej učiteljska društva mala univerza, ne pa samo zastopati interese učiteljstva. Ona naj bi bila vzgojevalnica učiteljstva in sicer na socialnem polju, da bi učiteljstvo moglo potem tudi socialno delovati med ljudstvom. Nikar ne mislimo, da smo učitelji dovolj že vzgojeni, da smo popolni in sicer le zaradi tega, ker se zovemo učitelji. Mi hočemo učiti, ali ne samo suhoparno vedo, temveč iz življenja za življenje. Učitelji ljudstva smo, in kot taki se moramo zavedati svoje visoke naloge, pa ne tako, da bi hodili ošabno okoli, temveč z izpopolnjevanjem samega sebe. Učiteljstvo naj ne bo torej nekaka nedostopna kasta. Vzgjati moramo sami sebe ter misliti, da s podajanjem svojega delovanja še nismo podali nikake celote, emveč vzbudili smo morda v otroku veselje do nadaljnjega iskanja, kar je naš največji smoter. Ne suhoparne in stroge odredbe in prepovedi, temveč pouk je potreben.

Učiteljstvu je treba še mnogo, mnogo, da se dvigne na svojo socialno stopnjo. Da bo to doseglo, naj si snuje društva na zdravi podlagi. Izginejo naj malenkosti in potem bodo učiteljska društva vzgojevalnice svojih članov in pravi blagoslov za slovenski narod.

Herman Kmet.

Proč z malodušnostjo!

Ena zadnjih številčk »Tovariša« pri naša odlični tovariša Bezeljaka, predsednika litjskega okraj. učiteljskega društva. Tovariš opaža splošno stagnacijo v naših vrstah in poziva na delo in strmenje vrst v krepko stanovsko organizacijo. Pri nas izgleda šolstvo res žalostno. Učiteljev manjka in pouk se vrši zelo neredno. Čuda ni, ker je treba izkoristiti vse delavne moči in pognati od časa do časa tudi učiteljsko rajo po rekvizicijskih in drugih opravkih. Enkrat smo že naglasili, da je doseglo ravno kranjsko učiteljstvo pri zbirkah za Rdeči križ drugo častno mesto v monarhiji. Kako pa je to delavno in pošteno učiteljstvo tudi plačano za svoje delo, je pa tako znano.

Vendar bi bilo pričakovati, da ravno sila strne tesnejše vrste, a godi se nasprotno. Pišeš domov tovarišu in ga vprašaš za svet, pojasnilo in željno pričakuješ odgovora. Ni ga, ne brigajo ga Tvoje skrbi — molči. Zopet drugi ti odgovorja: . . . »po vojni bo drugače« . . . Ves svet čaka in pričakuje s koncem vojne velikih sprememb. Ljudje mislijo, da bo začelo s koncem vojne zopet ono staro, lepo življenje in red, ki je bil pred njo. Ne vdajajte se praznim nadam, da Vas ne zateče usoda naivne in nepripravljene!

Ravno šolo čaka po vojni tako veliko in odgovorno delo, da moramo pač že sedaj misliti na razne posledice, ki jih bo pustila vojna za seboj.

Z demobilizacijo bodo prenehale vse podpore, in treba bo prijeti znova za delo. Zene in otroci so ponosili obleko in čevlje očetov in bratov-vojakov, in zaloge živil bodo izčrpane. Vse zlo, ki so ga pretrpeli domači v zaledju in vpeklicami na frontah, se bo zedinilo v strašni skupni gnjev proti onim, ki so krivi raznih škam in spletk v domači občini. Začelo se bo očitjanje zaradi oprostitev, zaslužkov. Povsod bomo le slišali: »Pa jaz, ki sem trpel tam na fronti štiri leta in bil trikrat ranjen in imam dve medalji, pa mene bo kdo zaničeval, jaz da ne dobim podpore, za služka?«

V vseh uradih se bodo trkali bivši vojaki na junaška prsa, odičena s kolajnami, in kleli ter pravili o vsem prej, nego o tistem zaradi česar so jih poklicali. Vsak dan bodo hodili očetje v šolo se kregat z učitelji zaradi zamud ali kazni in vlačili zopet kot vzrok krvavo vojno. Svet bo mrgoljel beračev — invalidov in marsikako jutro bo solnce žalostno gledalo na zlomljene ali zvite križe v oknih, skozi katere so odnesli pomoči tatovi ves vojni dobiček. Semintja bodo nastale razne spletke v rodbinskem življenju, kletev in pretep bo na dnevnem redu. Neodrasla deca bo priča vsem tem žalostnim dogodkom. Kakšna bo vzgoja, kako bo živela ta generacija, ko odraste?

Zlo in reakcija vsega pride šele čez čas in zato ni prav, če držimo sedaj križem roke in pričakujemo »boljše bodočnosti«. Ta bode sicer prišla, pa ne sama ob sebi, ampak po trdem in težkem delu.

Stopimo sedaj med ljudstvo in povejmo mu odkrito besedo, da bo tem manjše gorje kasneje.

Samo z nabiranjem denarja se ne bo vse naredilo za vdove in sirote padlih. Dvigniti bomo morali predvsem ljudi moralno in le potem je možnost, da se čim prej uredi razmere.

Preurediti se mora predvsem gospodarstvo in gospodinjstvo, dvigniti tudi domačo obrt in stremeti za gospodarsko svobodo.

Naj se sedaj zganejo tisti, ki imajo prvo besedo, in se pravočasno pobrigajo zato, da se postavi pretečemu zlu čimprej v bran in se uniči njega slabe in žalostne posledice.

Uradne učit. konference so prišle popolnoma iz navade in to seve zaradi tistih par grošev, ki jih je dobivalo učiteljstvo za potnino.

Ce je bila kedaj krvava potreba sklicati uradne konference, je to sedaj in to čimprej, da se napravijo načrti za bodočnost.

Mislím, da je ravno sedaj čas, da se vendar že začne smoterno z delom med ljudstvom. Časi so vedno težji in ljudstvu je treba pouka.

Mladina je dandanes zelo pokvarjena — o tem bi se dalo napisati knjige. In kaj so naredile pri nas oblasti dosedaj za njeno varstvo?

Niti tega ne, da bi se prepovedalo mladotnim kajenje in vživanje alkoholnih pijač.

Pomislimo torej na veliko rano, ki bo zavezala po vojni na našem narodnem telesu! Ali bomo dovolili, da bo razpadlo telo?

R.

Zborovanje Zavezine delegacije.

(Dalje.)

Učiteljski naraščaj.

Za naš stanovski naraščaj smo se vedno zanimali. Po 10 izvodov Zavezinih listov so prejeli doslej učiteljski v Gorici, Celovcu, Mariboru in Ljubljani brezplačno.

Učiteljski v Mariboru so imeli pred vojno svojo knjižnico. Naprosili so Zavezo za primerno podporo. Denarja jim vodstvo Zaveze zaradi slabih gmočnih razmer ni moglo nakazati, pa tudi enakih razpoložljivih sredstev nima.

Za ljubljanske učiteljske so bila v XXVI. upravni dobi še razna poučna predavanja. Vojna je preprečila tudi to, zakaj v višjih letnikih ni skoro nič učiteljskih. Slabe učiteljske plače in neznosna gonja naprednih učiteljev je gnala že prej mlade tovariše v druge stanove. Po vojni bo treba tozadevno takoj korenite izpremembe. Pouk na obič obrtnih nadaljevalnih šolah, ki je pri nas povsod združen z ljudskimi šolami; pouk v vrtnarstvu, kmetijstvu in vinarstvu; podivjanost mladine zaradi vojnih razmer: vse to in še marsikaj drugega bo zahtevalo odločnih moških učnih oseb v učilnice. Že sedaj je mnogo šol, kje: ni zaradi nastalih razmer na štiri- in večrazrednicah nobenega učitelja.

Če ne bi bilo vojne, bi postala nadprodukcija učiteljic po deželah za marsikatero abiturcentko usodnega pomena. O tem je že marsikdo razmišljal. Še pred vojno smo prejeli od »Učiteljskega društva za brežiški in sevnški okraj« dopis o nadprodukciji učiteljic. Na mnogih državnih in deželnih učiteljskih se je zategadelj vpeljal že numerus clausus, nekatera učiteljska pa so sprejemale gojenke le vsako drugo leto. Zaveza je bila naprošena, da stori dogovorno z ostalimi učiteljskimi organizacijami primerne korake, da se vzgajanje učiteljic na privatnih zavodih omeji tudi na skrajni minimum. Vodstvo Zaveze je zahtevalo v ta namen od posameznih deželnih Zvez natančno število: a) koliko učiteljskih je v dotični deželi, b) koliko število učiteljic se je produciralo v zadnjih treh letih, ali pa vsaj v zadnjem šolskem letu pred vojno, c) koliko učiteljic je približno brez službe. Potrebne podatke smo dobili. Po vojni bo treba imeti vprašanje o nadprodukciji učiteljic v evidenci; zdaj smo veseli, da se more šolski pouk sprito pomanjkanja moških učnih oseb sploh vršiti.

Napredne učiteljske Zveze v Avstriji.

Kadarkoli je treba rešiti kakšno večje vprašanje, ki se tiče deloma ali splošno vsega avstrijskega učiteljstva, tedaj se obrnemo z dopisi ali na »Zvezo slovenskega učiteljstva v Avstriji«, ali na »Deutsch-österreichischen Lehrerbund«, ali pa na »Splošni odbor naprednih avstrijskih učiteljskih Zvez«.

Naša skupna prizadevanja so bila v teh upravnih dobah ta-le:

a) Predsedstvo »Zveze slovenskega učiteljstva v Avstriji« je vprašalo našo Zavezo koncem l. 1913, če bi se slovensko učiteljstvo, včlanjeno v Zavezo, udeležilo nameravanega protestnega zborovanja in obhoda po skupnem učiteljskem sestanku pred parlamentom na Dunaju. Zavezino vodstvo je odgovorilo, da od naše strani

ki misliti v tem času na kakšno udeležbo, er bi dotičniki ne dobili za to potrebnega dopusta, udeležba z naše strani pa bi tudi sicer ne mogla biti zadostna zaradi prevelikih stroškov na Dunaj.

b) V Lipskem bi se morala prirediti meseca avgusta l. 1914 mednarodna razstava pedagoških revij, šolskih ter mladinskih listov vsega sveta in vseh narodov. Na poziv „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“, ki se je te razstave tudi namerala udeležiti, se je odpotovala po ena številna dotičnega letnika od vseh treh Zvezin listov in sicer direktno v Lipsko. Učitelj Maks Doving nam je sporočil, da je odpotovala razstavila. Kaj se je ob izbruhu vojne zgodilo, se nam ni javilo.

c) Učiteljski kongres za šolsko reformo, ki je bil sklican na Dunaju za velikonočni čas l. 1914, se je prestavil na poznejši zgodnejši čas.

d) Za izredno Husovo slavnost v Pragi, ki bi se morala vršiti l. 1915, in na kateri je nameraval predavati češki učitelj Bogdan Skala o temi „Učiteljska državljanska vojna in svoboda prepričanja“, je prosila češka učiteljska Zveza za potrebne podatke tudi od nas. V „Učiteljskem Tovarišu“ se je priobčila nato prestava vprašalne pole glede podatkov svoječasnega Skalovega referata. Po teh vprašanjih je poročalo nato učiteljsko vodstvo Zaveze. Zaveza je nameravala poslati te podatke češkemu tovarišu Skali kot gradivo iz naših dežel. Kakor znano, se ta Husova slavnost ni vršila zaradi splošnega evropskega vojnega požara.

e) „Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji“ je imela dne 20. avgusta l. 1914 na Dunaju svojo odborovo sejo, pri kateri je bil navzoč tudi naš predsednik. Zveza sestoji iz 13 članic. V razgovor so prišle tudi tužne razmere učiteljstva na Kranjskem. O delovanju avstrijskega slovanskega učiteljstva se je obravnavalo v enajstih točkah.

f) Deputacija slovanskega in nemškega učiteljstva se je zglasila dne 22. oktobra l. 1914 v državnem zboru, da urgira na merodajnih mestih naglo in ugodno rešitev krušnega vprašanja. Deputacija je pozvala vlado kakor tudi posamezne klube državnih poslancev, naj čimprej pospešijo ugodno rešitev malega finančnega načrta. Zanimivo je bilo izvajanje predsednika M. Hajneja, ko je omenjal ministrskemu predsedniku grofu Stürgku, da postopajo na Kranjskem oblasti na način, ki nasprotuje vsaki humaniteti.

g) Dnevi od 22. do 26. julija 1914 so bili prazniki za avstrijsko slovansko učiteljsko. V teh dneh se je vršil v Levovu IV. občni zbor „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“. I. vseukrajnski shod narodnega učiteljstva z vseh ukrajinskih zemelj, in slavje stoletnice rojstva ukrajinskega ljubljence, genija Tarasa Ševčenka. Našo učiteljsko Zavezo je zastopal na tem slavlju njen predsednik. Za nas je važen sklep, da se je zvišala letna članarina, počenši z l. 1916, od 10 h na 15 h od vsakega uda. Po poročilu „V katerem stadiju se nahaja regulacija učiteljskih plač po posameznih deželah“ so bili sprejeti predlogi, da se porabijo državni preodkaz iz malega finančnega načrta v prvi vrsti za regulacijo učiteljskih plač; da se posreduje pri centralni vladi, da izvrše posamezni deželni zbori čimprej regulacijo; in daj naj učiteljsvo vztraja pri zahtevi o izpremembi § 55, drž. šol. zakona. Pri tej točki je poročal naš delegat, Zavezin predsednik L. Jelenc, za južne avstrijske dežele, in sicer po podatkih, ki jih je prejel od naših deželnih organizacij in pa od „Narodne Prosvete v Pazinu“ ter od „Zveze dalmatinskih učiteljskih društev“.

h) Predsednik „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“ izdaja list „Čebelar“. Prosil je Zavezo za dovoljenje, da sme prevesti Ribičev spis „Kraljestvo čebel“, ki je last Zaveze, v češčino in ga priobčiti kot podlistek v svojem listu. Radevolje se mu je dalo to dovoljenje.

i) „Savez dalmatinskih učiteljskih društev“ je naprosil „Jugoslovanski klub“, da naj posreduje za draginjsko doklado pri vladi. Dežela jim je hotela dati v avgustu 10 od sto draginjske doklade od temeljne plače, kar pa je dalmatinsko učiteljsvo letos na izrednem zborovanju dne 23. rujna (septembra) z ogorčenjem odklonilo. Resolucijo s tega sestanka je poslala dalmatinska učiteljska Zveza svojemu deželnemu odboru, „Jugoslovanskemu klubu“ in naši Zavezi. Zavezino vodstvo je odpotovalo to resolucijo v informacijo; „Deutsch österr. Lehrerbund“, „Zvezi avstrijskega slovanskega učiteljstva“ in „Jugoslovanskemu klubu“. Obrnilo pa se je tudi do posameznih deželnih zvez s prošnjo, da naj naznajo, kolike so sedanje draginjske doklade v teh deželah. Le češka in salburška deželna učiteljska organizacija sta odgovorili, vse druge niso dale odgovora. — Predsednik „Zveze dalmatinskih učiteljskih društev“, tovariš Vjekoslav Radica, je obljubil da se pridružio Dalmatinci naši Zavezi.

j) Dne 25. marca l. 1916 se je ustano vila v Breslavi „Srednjeevropska učiteljska

Zveza“. Na tem posvetovanju sta se sešli prvotno le „Nemško centralno učiteljsko društvo“ iz Nemčije in „Deutsch-österreichischer Lehrerbund iz Avstrije“. Po vojni nas morda pokliče naša dunajska nemška zaveznica k skupnemu delovanju.

(Dalje prihodnjič.)

Češki jubilej.

Češki narod slavi te dni velik jubilej: pred petdesetimi leti, dne 16. maja 1868. leta, je bil položen temeljni kamen češkemu Narodnemu divadlu in ta zlata, davno zaželjena palača nad Vtavo je postala simbol njegovega preporoda in duševnega osvobodjenja.

Bratski nam češki narod pa ne praznuje samo obletnice ustanovitve monumentalne stavbe, tega ponosnega hrama Modrice, marveč tudi veliko razdobje svojega narodnega in političnega razvoja.

Jubilejne svečanosti Narodnega divadla so se pričele začetkom tega meseca s slavnostnim ciklom čeških iger v Narodnem divadlu in v drugih gledališčih; njih vrhunec je bil dne 16. t. m., ko se je poleg drugih slavnosti sestala svečanostna skupščina v Pantheonu kraljevskega muzeja češkega. Na tej je spregovoril predsednik slavnostnega odbora dr. Karel Kramář, slavni češki pisatelj Jirásek in za delavstvo pisatelj F. K. Krejčí. Zvečer tega dne je bila v Narodnem divadlu jubilejna predstava Smetanove opere Libuša. Danes zvečer se priredi slavnostni večer na čast gostov, in jutri končuje vrsta slavnostnih prireditv z veliko ljudsko svečanostjo.

Praznični ti dnevi se proslave tudi izven Prage po vseh pokrajinah češke krone: to so prazniki vsega zedinjenega naroda češkoslovanskega.

Velikega jubileja mogoče kulture češkega naroda teradujajo in vdeležujejo po svoj z odposlancih in zastopnikih vsi slovanski narodi, celega sveta, posebno naš troedini jugoslovanski narod, ki ga je usoda zvezala s Čehi v nerazrušno, večnotrajno zvezo narodnih borcev, ki jim je najvišji ukaz in zakon blagor in sreča domovine.

Zlatega jubileja v današnjih dneh se posebno veseli jugoslovansko učiteljsvo, ki se je že pred dolgimi leti sklenilo najožje stike z bratskim češkim narodom. S kulturnimi češkimi delavci z nami enakega poklica nas spajajo trdne vezi istih stremeljenj, istih nalog in istega hrepenenja, da negujemo v svojem narodu najdragocenejšo dediščino svojih dedov in očetov, svoj materinski jezik, ki je govor naše narodne samobitnosti, ki nam je toliko dražji in svetejši, kolikor bolj ga hočemo stisniti v klešče odvisnosti in manjše vrednosti in kolikor bolj nas s tem podžigajo, da se borimo za njegovo čast in pravico.

Pogled na današnje dneve nam obrača ponosne poglede v bodočnost, ki je naša slovanska. V tej trdni nadeji čestita najiskrenejšje današnjemu jubileju bratskemu češkemu narodu jugoslovansko učiteljsvo.

Srednješolske vesti.

Za ravnatelja na c. kr. višji realki v Idriji je imenovan tamošnji prof. Bábler; vadniški učitelj Anton Lenarčič je imenovan za glavnega učitelja, in vadniške učiteljice Marija Stupica, Gabriela Cidrih, Minka Skaberna in Lea Levec za glavne učiteljice.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva. Imenik svojih članov je poslalo: Ljubljansko učiteljsko društvo — 47 članov. Učiteljsko društvo za Trst in okolico je prijavilo še 2 člana (skupaj 153 + 2 = 155 članov.) Učiteljsko društvo za Laško kraj je prijavilo še 4 člane (skupaj 55 + 4 = 59 članov.) Celjsko učiteljsko društvo je prijavilo nanovo 2 člana, 2 člana pa sta preklcala svoj izstop (skupaj 78 + 4 = 82 članov.) Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer je prijavilo nanovo 4 člane, 4 člani pa so prijavili svoj izstop (skupaj 34 + 4 — 4 = 34 članov. V 10. štev. »Učit. Tov.« smo izkazali 947 članov, danes pa 57 novih, torej skupaj 1004 člani 9 društev še ni poslalo imenikov.

Z redne seje upravnega odbora Zaveze.

(28. marca 1918.)

Navzoči: člani vodstva Zaveze, ostali člani upravnega odbora in odposlanci vseh štirih odsekov.

I. Predsednik L. Jelenc konstatira sklepčnost in otvori sejo. Iskreno pozdravi vse navzoče, poudarjajoč, da so prinesla nova pravila v upravo Zaveze pomlajajoče življenje in intenzivnejše delovanje. Avstrijsko jugoslovansko učiteljsvo čaka v odločilni dobi mnogo neodložljivega in smotrenega dela.

II. Predsednik nato poroča, da so se sešli dopoldne ob 9. uri v poslopu I. mestne deške ljudske šole člani vseh šti-

rih odsekov. Zavezin predsednik je navzoče člane v ime vodstva Zaveze najtopleje pozdravil ter jim razdelil doše predloge v razpravo z namenom, da poročajo o svojih sklepih v popoldanski seji upravnega odbora. Najprej se je izvršilo konstituiranje predsednikov in poročevalcev za vse štiri odseke. (Glej »Učit. Tov.« z dne 5. aprila t. l., št. 71) Nato se je razpravljalo o došlih predlogih.

III. Predsednik odredi, da se konstituira upravni odbor. Upravni odbor tvorijo: a) vodstvo Zaveze, b) predsedniki in zastopniki včlanjenih peterih deželnih učiteljskih organizacij in c) predsedniki vseh štirih odsekov.

Voliti je treba izmed članov upravnega odbora l. in II. podpredsednika ter namestnika, tajnika in blagajnika.

K besedi se oglasi odbornik Ignacij Križman. Za goriško deželo odklanja za svojo osebo odbornišvo, ker je sedaj med vojnim časom z doma, pa se zategadelj ne more takoj zavzeti za vsa stanovska vprašanja, ki se tičejo goriške dežele; odklanja pa tudi iz razloga, ker nima tolminsko učiteljsko društvo nobenega svojega člana v upravnem odboru. Ob tej priliki poudarja, da naj prosí Zaveza Jugoslovanski klub, da naj ta posreduje pri goriškem deželnem odboru in pri ondotni deželni vladi, da dobi goriško učiteljsvo že vendar enkrat primerne draginjske doklade.

Odbornik J. Pahor zatrjuje, da je goriško učiteljsvo že storilo v tem pogledu svoje korake. Vse, kar se tiče učiteljskih plač, naj se v faktičnih izneskih izplača, tako enkratni nabavni prispevek, kakor tudi draginjske doklade.

Odbornik Fr. Venturini je mnenja, naj se pravično izplačajo ti denarni izneski vsemu učiteljsvu, ne pa samo goriškemu.

Tajnik V. Rus stavi predlog, naj ostane tovariš Ign. Križman v upravnem odboru vsaj dotlej, dokler ne določijo goriške učiteljske organizacije mesto njega novega člana upravnega odbora. To naj se naznani tolminskemu učiteljskemu društvu, ki nima nikogar v upravnem odboru. Sprejeto!

Predsednik da na tajnikov predlog 5 minut odmora v svrhu skupnega dogovora, da se izvolita v vodstvo Zaveze oba podpredsednika ter namestnika, tajnika in blagajnika.

Po zopetni otvoritvi seje stavi odbornik P. Fleré predlog, da naj se izvolijo z vslikom, in sicer I. podpredsednikom Ant. Gnus, II. podpredsednikom Ant. Germek, II. tajnikom A. Mervič in II. blagajnikom Fr. Brinar. Sprejeto!

Nato se je ugotovil za dobo treh let ves novi upravni odbor Zaveze. (Glej »Učit. Tov.« z dne 5. aprila t. l., št. 71)

IV. Poročila poročevalcev odsekov o svojih dopoldanskih sklepih. V razpravo pridejo naslednja poročila:

a) Gospodarski odsek.

Predloga:

1. Ustanovitev centralnega denarnega zavoda v Zavezi združenega učiteljsva.

2. Strokovnoznanstvena knjižnica.

K 1. Poročevalec K. Gruntar sporoča, da naj se glede centralnega denarnega zavoda gospodarski odsek še posvetuje, prihodnji delegacijski pa naj se dadó konkretni predlogi.

Tovariš J. Lapajne vpraša, kakšno ingerenco ima gospodarski odsek na Zavezino blagajno. Vprašalcu se pojasni, da ima gospodarski odsek po I. členu, lit. k) Zavezinega Poslovnega reda pravico in dolžnost izvoliti izmed sebe stalnega preglednika Zavezine blagajne. Obenem sklene soglasno upravni odbor, da naj bo vsakokratni Zavezin blagajnik istočasno član gospodarskega odseka. Stalnim preglednikom Zavezine blagajne se izvoli tovariš J. Lapajne.

Odbornik A. Germek povdara, da mora biti vsaka taka denarna akcija ustanovljena združno.

V nadalnji razpravi se ugotovi, da naj gospodarski odsek nujno misli na lastno založbo učil in na tovarno za papir. Učiteljsvo pač najbolje ve, kakšna učila se najčešče rabijo po naših šolah. Ves dodanji bogati dobiček za razprodana učila in za šolske zvezke je prejemalo tujina.

Odbornik J. Pahor nasvetuje centralnemu denarnemu zavodu, da naj izvede čimprej vsaj razprodajo šolskih zvezkov.

Odbornik A. Gnus zatrjuje, da mora imeti vodstvo Zaveze pri vseh društvenih organizacijah prvo besedo. Gospodarska podjetja naj stoji pod okriljem Zaveze. Predsednik Zaveze mora biti zaeno predsednik vseh porjetij. V gospodarskem oziru ne smemo cepiti svojih moči. Hranilnica in posojilnica »Učit. konvika« v Ljubljani ter »Učiteljska gospodarska in kreditna zadruga v Celju« naj likvidirata, Zaveza naj pa ustanovi centralni denarni zavod.

Blagajnik Fr. Luznar je mnenja, da je taka centrala mogoča, a le na združni podlagi sama za-se z deleži.

K 2. Zaveza ima v prostorih »Učiteljske tiskarne« knjižnico. Glede te knjižnice je stavlil Zavezin predsednik na zadnjem delegacijskem zborovanju nastopni predlog: »Vodstvu Zaveze se naroča, da odstopi zadevo glede ustanovitve strokovnoznanstvene knjižnice združenima »Gospodarskemu in časnikarskemu — književnemu odseku«, ki naj proučita stvar in stavi na prihodnjem delegacijskem zborovanju primerne predloge«. Ker je delegacija sprejela ta predlog, je naloga obeh imenovanih odsekov, da stavi prihodnji delegaciji določne predloge.

b) Stanovsko-politiški odsek.

Predlogi:

1. Zadržiška izobrazba učiteljstva.
2. Vzorna pravila.
3. Ustanovitev strokovnega tajništva.
4. Koncentracija vsega slovanskega učiteljstva v skupni stanovski organizaciji.

5. Hreščak — Fiere — Pahorjev predlog o priobčenju predložene »Izjave«.

K 1. »Učiteljsko društvo za sežanski okraj« stavi predlog, da prouči Zavezino vodstvo že sedaj vse možnosti, ki bi pospeševale zadržiško izobrazbo slovenskega učiteljstva. V poštev bi prišli predvsem učiteljski poučni tečaji ter informativno delo »Učit. Tov.« Zlasti mora biti delo stanovskega glasila organizirano smotreno in velikopotezno s socialnoličnega stališča, zakaj v združni ideji leži bodočnost našega naroda. Učiteljsvo mora postati glasnik in steber te ideje.

Odsek predlaga nakup nekaterih knjig o združništvu. Te knjige naj določijo in kupijo posamezna društva, ki naj jih izroče interesantom. Glede učiteljskih poučnih tečajev obvelja mnenje, da naj se zasnujejo zopet na način, kakor se je to zgodilo pred vojno.

Odbornik J. Pahor povdara, da naj poskrbi Zaveza, da se pregleda imenik vseh učiteljskih knjižnic, na to pa naj imenuje primerne zadržiške knjige, katere naj okrajne učiteljske knjižnice nakupijo.

Odbornik E. Gangl zastopa stališče, da naj poskrbi naslove o združništvu odsek, vodstvo Zaveze pa naj se potlej obrne do vseh učiteljskih knjižničnih odborov, da se za imenovane knjižnice te knjige tudi dejansko nakupijo.

K 2. »Učiteljsko društvo za sežanski okraj« predlaga, da se sestavijo enotna vzorna pravila, ki bi dajala učiteljsvu garancijo zadostne gibalne svobode na vseh poljih narodnega dela, da stopijo učiteljska društva kot polnovredna v areno kulturnega in socialnega dela med slovenskim ljudstvom. Današnja pravila večine učiteljskih društev ne nudijo učiteljsvu te gibalne prostosti, zato je reforma društvenih statutov najnujnejša potreba časa.

Odsek predlaga, da naj sestavi vzorna pravila odbornik E. Gangl, ker je on sestavil tudi že Zavezina pravila in poslovník. Imenovani sprejme ponudbo, za katero uslugo se mu Zavezin predsednik zahvali.

Odbornik A. Gnus pojasnjuje, kako so se sestavljala slična pravila za štajersko deželno učiteljsko Zvezo in naglašja, da naj se preštudira zborovalni zakon, končno pa naj se da še pred tiskom ves rokopis v pregled kakemu juristu.

K 3. Delegacija je na svojem zadnjem zborovanju glede Zavezinega strokovnega tajništva sprejela v principu predlog, da naj stanovsko-politiški odsek sestavi poročilo in stavi o tem na prihodnjem delegacijskem zborovanju konkretne predloge.

Odsek se je o tem Ganglovem predlogu posvetoval ter sklenil, da naj se pošlje predlog Zavezinih društvom v razpravo, da izreko o njem svoje mnenje. (Glej utemeljevanje, ki je bilo priobčeno v 24. štev. »Učit. Tov.« z dne 30. novembra 1917.)

K 4. »Učiteljsko društvo za sežanski okraj« naroča vodstvu Zaveze, da naj skuša koncentrirati vse slovansko učiteljsvo v skupni stanovski organizaciji. Duh časa, ki je duh sprave in medsebojne iskrenosti, naj vodi Zavezo pri tem delu.

Odsek vpraša, če je Zavezino vodstvo v tem pogledu že kaj storilo.

Pojasni se, da je vodstvo Zaveze že storilo tak korak. a »Slovškova Zveza« neče o kaki skupnosti ničesar slišati. Vsa tozadevna prizadevanja so iz znanih vzrokov toliko časa nemogoča, dokler ji predseduje nadučitelj Fran Jaklič. Resnica je, da se vrši v »Slovškovi Zvezi« prerčenje in da zmagujejo v njej narodnostne in ne zgolj strankarske ideje. Določijo se pota, ki drže k skupni stanovski organizaciji.

K 5. Predsednik poroča, da se »Izjava« opozicije izza zadnjega delegacijskega zborovanja ni smela priobčiti v »Učit. Tovarišu«, ker je tako zahtevala večina zborovalcev; včlanjenim Zavezinih društvom pa se ni odpotovala v proučevanje,

ki misli v tem času na kakšno udeležbo, er bi dotičniki ne dobili za to potrebnega dopusta, udeležba z naše strani pa bi tudi sicer ne mogla biti zadostna zaradi prevelikih stroškov na Dunaj.

b) V Lipskem bi se morala prirediti meseca avgusta l. 1914 mednarodna razstava pedagoških revij, šolskih ter mladinskih listov vsega sveta in vseh narodov. Na poziv „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“, ki se je te razstave tudi namerala udeležiti, se je odposlala po ena številka dotičnega letnika od vseh treh Zavezinskih listov in sicer direktno v Lipsko. Učitelj Maks Doving nam je sporočil, da je odposlano razstavil. Kaj se je ob izbruhu vojne zgodilo, se nam ni javilo.

c) Učiteljski kongres za šolsko reformo, ki je bil sklican na Dunaju za velikonočni čas l. 1914, se je prestavil na poznejši zgodnejši čas.

d) Za izredno Husovo slavnost v Pragi, ki bi se morala vršiti l. 1915, in na kateri je nameraval predavati češki učitelj Bogdan Skala o temi „Učiteljska državljanska vojna in svoboda prepričanja“, je prosila češka učiteljska Zveza za potrebne podatke tudi od nas. V „Učiteljskem Tovarišu“ se je priobčila nato prestava vprašalne pole glede podatkov svoječasnega Skalovega referata. Po teh vprašanjih je poročalo nato učiteljsko vodstvo Zaveze. Zaveza je nameravala poslati te podatke češkemu tovarišu Skali kot gradivo iz naših dežel. Kakor znano, se ta Husova slavnost ni vršila zaradi splošnega evropskega vojnega požara.

e) „Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji“ je imela dne 20. avgusta l. 1914 na Dunaju svojo odborovo sejo, pri kateri je bil navzoč tudi naš predsednik. Zveza sestoji iz 13 članic. V razgovor so prišle tudi tužne razmere učiteljstva na Kranjskem. O delovanju avstrijskega slovanskega učiteljstva se je obravnavalo v enajstih točkah.

f) Deputacija slovanskega in nemškega učiteljstva se je zglasila dne 22. oktobra l. 1914 v državnem zboru, da urgira na merodajnih mestih naglo in ugodno rešitev krušnega vprašanja. Deputacija je pozvala vlado kakor tudi posamezne klube državnih poslancev, naj čimprej pospešijo ugodno rešitev malega finančnega načrta. Zanimivo je bilo izvajanje predsednika M. Hajneja, ko je omenjal ministrskemu predsedniku grofu Stürgku, da postopajo na Kranjskem oblasti na način, ki nasprotuje vsaki humaniteti.

g) Dnevi od 22. do 26. julija 1914 so bili prazniki za avstrijsko slovansko učiteljsko. V teh dneh se je vršil v Levovu IV. občni zbor „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“. I. vseukrajnski shod narodnega učiteljstva z vseh ukrajinskih zemelj, in slavje stoletnice rojstva ukrajinskega ljubljence, genija Tarasa Ševčenka. Našo učiteljsko Zavezo je zastopal na tem slavlju njen predsednik. Za nas je važen sklep, da se je zvišala letna članarina, počenši z l. 1916, od 10 h na 15 h od vsakega uda. Po poročilu „V katerem stadiju se nahaja regulacija učiteljskih plač po posameznih deželah“ so bili sprejeti predlogi, da se porabijo državni preodkaz iz malega finančnega načrta v prvi vrsti za regulacijo učiteljskih plač; da se posreduje pri centralni vladi, da izvrše posamezni deželni zbori čimprej regulacijo; in daj naj učiteljsvo vztraja pri zahtevi o izpremembi § 55, drž. šol. zakona. Pri tej točki je poročal naš delegat, Zavezin predsednik L. Jelenc, za južne avstrijske dežele, in sicer po podatkih, ki jih je prejel od naših deželnih organizacij in pa od „Narodne Prosvete v Pazinu“ ter od „Zaveze dalmatinskih učiteljskih društev“.

h) Predsednik „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“ izdaja list „Čebelar“. Prosil je Zavezo za dovoljenje, da sme prevesti Ribičev spis „Kraljestvo čebel“, ki je last Zaveze, v češčino in ga priobčiti kot podlistek v svojem listu. Radevolje se mu je dalo to dovoljenje.

i) „Savez dalmatinskih učiteljskih društev“ je naprosil „Jugoslovanski klub“, da naj posreduje za draginjsko doklado pri vladi. Dežela jim je hotela dati v avgustu 10 od sto draginjske doklade od temeljne plače, kar pa je dalmatinsko učiteljsvo letos na izrednem zborovanju dne 23. rujna (septembra) z ogorčenjem odklonilo. Resolucijo s tega sestanka je poslala dalmatinska učiteljska Zveza svojemu deželnemu odboru, „Jugoslovanskemu klubu“ in naši Zavezi. Zavezino vodstvo je odposlalo to resolucijo v informacijo; „Deutsch-österreich. Lehrerbund“, „Zvezi avstrijskega slovanskega učiteljstva“ in „Jugoslovanskemu klubu“. Obrnilo pa se je tudi do posameznih deželnih zvez s prošnjo, da naj naznajo, kolike so sedanje draginjske doklade v teh deželah. Le češka in salburška deželna učiteljska organizacija sta odgovorili, vse druge niso dale odgovora. — Predsednik „Zaveze dalmatinskih učiteljskih društev“, tovariš Vjekoslav Radica, je obljubil da se pridružio Dalmatinci naši Zavezi.

j) Dne 25. marca l. 1916 se je ustano vila v Breslavi „Srednjeevropska učiteljska

Zveza“. Na tem posvetovanju sta se sešli prvotno le „Nemško centralno učiteljsko društvo“ iz Nemčije in „Deutsch-österreichischer Lehrerbund iz Avstrije“. Po vojni nas morda pokliče naša dunajska nemška zaveznica k skupnemu delovanju.

(Dalje prihodnjič.)

Češki jubilej.

Češki narod slavi te dni velik jubilej: pred petdesetimi leti, dne 16. maja 1868. leta, je bil položen temeljni kamen češkemu Narodnemu divadlu in ta zlata, davno zaželjena palača nad Vltavo je postala simbol njegovega preporoda in duševnega osvobodjenja.

Bratski nam češki narod pa ne praznuje samo obletnice ustanovitve monumentalne stavbe, tega ponosnega hrama Modrice, marveč tudi veliko razdobje svojega narodnega in političnega razvoja.

Jubilejne svečanosti Narodnega divadla so se pričele začetkom tega meseca s slavnostnim ciklom čeških iger v Narodnem divadlu in v drugih gledališčih; njih vrhunec je bil dne 16. t. m., ko se je poleg drugih slavnosti sestala svečanostna skupščina v Pantheonu kraljevskega muzeja češkega. Na tej je spregovoril predsednik slavnostnega odbora dr. Karel Kramář, slavni češki pisatelj Jirásek in za delavstvo pisatelj F. K. Krejčí. Zvečer tega dne je bila v Narodnem divadlu jubilejna predstava Smetanove opere Libuša. Danes zvečer se priredi slavnostni večer na čast gostov, in jutri končuje vrsta slavnostnih prireditv z veliko ljudsko svečanostjo.

Praznični ti dnevi se proslave tudi izven Prage po vseh pokrajinah češke krone: to so prazniki vsega zedinjenega naroda češkoslovanskega.

Velikega jubileja mogoče kulture češkega naroda teradujajo in vdeležujejo po svoj z odposlancih in zastopnikih vsi slovanski narodi, celega sveta, posebno naš troedini jugoslovanski narod, ki ga je usoda zvezala s Čehi v nerazrušno, večnotrajno zvezo narodnih borcev, ki jim je najvišji ukaz in zakon blagor in sreča domovine.

Zlatega jubileja v današnjih dneh se posebno veseli jugoslovansko učiteljsvo, ki se je že pred dolgimi leti sklenilo najozje stike z bratskim češkim narodom. S kulturnimi češkimi delavci z nami enakega poklica nas spajajo trdne vezi istih stremeljenj, istih nalog in istega hrepenenja, da negujemo v svojem narodu najdragocenejšo dediščino svojih dedov in očetov, svoj materinski jezik, ki je govor naše narodne samobitnosti, ki nam je toliko dražji in svetejši, kolikor bolj ga hočemo stisniti v klešče odvisnosti in manjše vrednosti in kolikor bolj nas s tem podžigajo, da se borimo za njegovo čast in pravico.

Pogled na današnje dneve nam obrača ponosne poglede v bodočnost, ki je naša slovanska. V tej trdni nadeji čestita najiskrenejšje današnjemu jubileju bratskemu češkemu narodu jugoslovansko učiteljsvo.

Srednješolske vesti.

Za ravnatelja na c. kr. višji realki v Idriji je imenovan tamošnji prof. Bábler; vadniški učitelj Anton Lenarčič je imenovan za glavnega učitelja, in vadniške učiteljice Marija Stupica, Gabriela Cidrih, Minka Skaberna in Lea Levec za glavne učiteljice.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva. Imenik svojih članov je poslalo: Ljubljansko učiteljsko društvo — 47 članov. Učiteljsko društvo za Trst in okolico je prijavilo še 2 člana (skupaj 153 + 2 = 155 članov.) Učiteljsko društvo za Laško kraj je prijavilo še 4 člane (skupaj 55 + 4 = 59 članov.) Celjsko učiteljsko društvo je prijavilo nanovo 2 člana, 2 člana pa sta preklcala svoj izstop (skupaj 78 + 4 = 82 članov.) Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer je prijavilo nanovo 4 člane, 4 člani pa so prijavili svoj izstop (skupaj 34 + 4 — 4 = 34 članov. V 10. štev. »Učit. Tov.« smo izkazali 947 članov, danes pa 57 novih, torej skupaj 1004 člani 9 društev še ni poslalo imenikov.

Z redne seje upravnega odbora Zaveze.

(28. marca 1918.)

Navzoči: člani vodstva Zaveze, ostali člani upravnega odbora in odposlanci vseh štirih odsekov.

I. Predsednik L. Jelenc konstatira sklepčnost in otvori sejo. Iskreno pozdravi vse navzoče, poudarjajoč, da so prinesla nova pravila v upravo Zaveze pomlajajoče življenje in intenzivnejše delovanje. Avstrijsko jugoslovansko učiteljsvo čaka v odločilni dobi mnogo neodložljivega in smotrenega dela.

II. Predsednik nato poroča, da so se sešli dopoldne ob 9. uri v poslopu I. mestne deške ljudske šole člani vseh šti-

rih odsekov. Zavezin predsednik je navzoče člane v ime vodstva Zaveze najtopleje pozdravil ter jim razdelil doše predloge v razpravo z namenom, da poročajo o svojih sklepih v popoldanski seji upravnega odbora. Najprej se je izvršilo konstituiranje predsednikov in poročevalcev za vse štiri odseke. (Glej »Učit. Tov.« z dne 5. aprila t. l., št. 71) Nato se je razpravljalo o došlih predlogih.

III. Predsednik odredi, da se konstituira upravni odbor. Upravni odbor tvorijo: a) vodstvo Zaveze, b) predsedniki in zastopniki včlanjenih peterih deželnih učiteljskih organizacij in c) predsedniki vseh štirih odsekov.

Voliti je treba izmed članov upravnega odbora l. in II. podpredsednika ter namestnika, tajnika in blagajnika.

K besedi se oglasi odbornik Ignacij Križman. Za goriško deželo odklanja za svojo osebo odborništvo, ker je sedaj med vojnim časom z doma, pa se zategadelj ne more takoj zavzeti za vsa stanovska vprašanja, ki se tičejo goriške dežele; odklanja pa tudi iz razloga, ker nima tolminsko učiteljsko društvo nobenega svojega člana v upravnem odboru. Ob tej priliki poudarja, da naj prosí Zaveza Jugoslovanski klub, da naj ta posreduje pri goriškem deželnem odboru in pri ondotni deželni vladi, da dobi goriško učiteljsvo že vendar enkrat primerne draginjske doklade.

Odbornik J. Pahor zatrjuje, da je goriško učiteljsvo že storilo v tem pogledu svoje korake. Vse, kar se tiče učiteljskih plač, naj se v faktičnih izneskih izplača, tako enkratni nabavni prispevek, kakor tudi draginjske doklade.

Odbornik Fr. Venturini je mnenja, naj se pravično izplačajo ti denarni izneski vsemu učiteljsvu, ne pa samo goriškemu.

Tajnik V. Rus stavi predlog, naj ostane tovariš Ign. Križman v upravnem odboru vsaj dotlej, dokler ne določijo goriške učiteljske organizacije mesto njega novega člana upravnega odbora. To naj se naznači tolminskemu učiteljskemu društvu, ki nima nikogar v upravnem odboru. Sprejeto!

Predsednik da na tajnikov predlog 5 minut odmora v svrhu skupnega dogovora, da se izvolita v vodstvo Zaveze oba podpredsednika ter namestnika, tajnika in blagajnika.

Po zopetni otvoritvi seje stavi odbornik P. Fleré predlog, da naj se izvolijo z vslikom, in sicer I. podpredsednikom Ant. Gnus, II. podpredsednikom Ant. Germek, II. tajnikom A. Mervič in II. blagajnikom Fr. Brinar. Sprejeto!

Nato se je ugotovil za dobo treh let ves novi upravni odbor Zaveze. (Glej »Učit. Tov.« z dne 5. aprila t. l., št. 71)

IV. Poročila poročevalcev odsekov o svojih dopoldanskih sklepih. V razpravo pridejo naslednja poročila:

a) Gospodarski odsek.

Predloga:

1. Ustanovitev centralnega denarnega zavoda v Zavezi združenega učiteljsva.

2. Strokovnoznanstvena knjižnica.

K 1. Poročevalec K. Gruntar sporoča, da naj se glede centralnega denarnega zavoda gospodarski odsek še posvetuje, prihodnji delegacijski pa naj se dadó konkretni predlogi.

Tovariš J. Lapajne vpraša, kakšno ingerenco ima gospodarski odsek na Zavezino blagajno. Vprašalcu se pojasni, da ima gospodarski odsek po I. členu, lit. k) Zavezinega Poslovnega reda pravico in dolžnost izvoliti izmed sebe stalnega preglednika Zavezine blagajne. Obenem sklene soglasno upravni odbor, da naj bo vsakokratni Zavezin blagajnik istočasno član gospodarskega odseka. Stalnim preglednikom Zavezine blagajne se izvoli tovariš J. Lapajne.

Odbornik A. Germek povdara, da mora biti vsaka taka denarna akcija ustanovljena združno.

V nadalnji razpravi se ugotovi, da naj gospodarski odsek nujno misli na lastno založbo učil in na tovarno za papir. Učiteljsvo pač najbolje ve, kakšna učila se najčešče rabijo po naših šolah. Ves dodanji bogati dobiček za razprodana učila in za šolske zvezke je prejemalo tujina.

Odbornik J. Pahor nasvetuje centralnemu denarnemu zavodu, da naj izvede čimprej vsaj razprodajo šolskih zvezkov.

Odbornik A. Gnus zatrjuje, da mora imeti vodstvo Zaveze pri vseh društvenih organizacijah prvo besedo. Gospodarska podjetja naj stoji pod okriljem Zaveze. Predsednik Zaveze mora biti zaeno predsednik vseh porjetij. V gospodarskem oziru ne smemo cepiti svojih moči. Hranilnica in posojilnica »Učit. konvika« v Ljubljani ter »Učiteljska gospodarska in kreditna zadruga v Celju« naj likvidirata, Zaveza naj pa ustanovi centralni denarni zavod.

Blagajnik Fr. Luznar je mnenja, da je taka centrala mogoča, a le na združni podlagi sama za-se z deleži.

K 2. Zaveza ima v prostorih »Učiteljske tiskarne« knjižnico. Glede te knjižnice je stavlil Zavezin predsednik na zadnjem delegacijskem zborovanju nastopni predlog: »Vodstvu Zaveze se naroča, da odstopi zadevo glede ustanovitve strokovnoznanstvene knjižnice združenima »Gospodarskemu in časnikarskemu — književnemu odseku«, ki naj proučita stvar in stavita na prihodnjem delegacijskem zborovanju primerne predloge«. Ker je delegacija sprejela ta predlog, je naloga obeh imenovanih odsekov, da stavita prihodnji delegaciji določne predloge.

b) Stanovsko-politiški odsek.

Predlogi:

1. Zadržiška izobrazba učiteljstva.
2. Vzorna pravila.
3. Ustanovitev strokovnega tajništva.
4. Koncentracija vsega slovanskega učiteljstva v skupni stanovski organizaciji.

5. Hreščak — Fiere — Pahorjev predlog o priobčenju predložene »Izjave«.

K 1. »Učiteljsko društvo za sezanski okraj« stavi predlog, da prouči Zavezino vodstvo že sedaj vse možnosti, ki bi pospeševale zadržiško izobrazbo slovanskega učiteljstva. V poštev bi prišli predvsem učiteljski poučni tečaji ter informativno delo »Učit. Tov.« Zlasti mora biti delo stanovskega glasila organizirano smotreno in velikopotezno s socialnoličnega stališča, zakaj v združni ideji leži bodočnost našega naroda. Učiteljsvo mora postati glasnik in steber te ideje.

Odsek predlaga nakup nekaterih knjig o združništvu. Te knjige naj določijo in kupijo posamezna društva, ki naj jih izroče interesantom. Glede učiteljskih poučnih tečajev obvelja mnenje, da naj se zasnujejo zopet na način, kakor se je to zgodilo pred vojno.

Odbornik J. Pahor povdara, da naj poskrbi Zaveza, da se pregleda imenik vseh učiteljskih knjižnic, na to pa naj imenuje primerne zadržiške knjige, katere naj okrajne učiteljske knjižnice nakupijo.

Odbornik E. Gangl zastopa stališče, da naj poskrbi naslove o združništvu odsek, vodstvo Zaveze pa naj se potlej obrne do vseh učiteljskih knjižničnih odborov, da se za imenovane knjižnice te knjige tudi dejansko nakupijo.

K 2. »Učiteljsko društvo za sezanski okraj« predlaga, da se sestavijo enotna vzorna pravila, ki bi dajala učiteljsvu garancijo zadostne gibalne svobode na vseh poljih narodnega dela, da stopijo učiteljska društva kot polnovredna v areno kulturnega in socialnega dela med slovenskim ljudstvom. Današnja pravila večine učiteljskih društev ne nudijo učiteljsvu te gibalne prostosti, zato je reforma društvenih statutov najnujnejša potreba časa.

Odsek predlaga, da naj sestavi vzorna pravila odbornik E. Gangl, ker je on sestavil tudi že Zavezina pravila in poslovník. Imenovani sprejme ponudbo, za katero uslugo se mu Zavezin predsednik zahvali.

Odbornik A. Gnus pojasnuje, kako so se sestavljala slična pravila za štajersko deželno učiteljsko Zvezo in naglašja, da naj se preštudira zborovalni zakon, končno pa naj se da še pred tiskom ves rokopis v pregled kakemu juristu.

K 3. Delegacija je na svojem zadnjem zborovanju glede Zavezinega strokovnega tajništva sprejela v principu predlog, da naj stanovsko-politiški odsek sestavi poročilo in stavi o tem na prihodnjem delegacijskem zborovanju konkretne predloge.

Odsek se je o tem Ganglovem predlogu posvetoval ter sklenil, da naj se pošlje predlog Zavezinih društvom v razpravo, da izreko o njem svoje mnenje. (Glej utemeljevanje, ki je bilo priobčeno v 24. štev. »Učit. Tov.« z dne 30. novembra 1917.)

K 4. »Učiteljsko društvo za sezanski okraj« naroča vodstvu Zaveze, da naj skuša koncentrirati vse slovansko učiteljsvo v skupni stanovski organizaciji. Duh časa, ki je duh sprave in medsebojne iskrenosti, naj vodi Zavezo pri tem delu.

Odsek vpraša, če je Zavezino vodstvo v tem pogledu že kaj storilo.

Pojasni se, da je vodstvo Zaveze že storilo tak korak. a »Slovškova Zveza« neče o kaki skupnosti ničesar slišati. Vsa tozadevna prizadevanja so iz znanih vzrokov toliko časa nemogoča, dokler ji predseduje nadučitelj Fran Jaklič. Resnica je, da se vrši v »Slovškovi Zvezi« prerčenje in da zmagujejo v njej narodnostne in ne zgolj strankarske ideje. Določijo se pota, ki drže k skupni stanovski organizaciji.

K 5. Predsednik poroča, da se »Izjava« opozicije izza zadnjega delegacijskega zborovanja ni smela priobčiti v »Učit. Tovarišu«, ker je tako zahtevala večina zborovalcev; včlanjenim Zavezinih društvom pa se ni odposlala v proučevanje,

ki misli v tem času na kakšno udeležbo, er bi dotičniki ne dobili za to potrebnega dopusta, udeležba z naše strani pa bi tudi sicer ne mogla biti zadostna zaradi prevelikih stroškov na Dunaj.

b) V Lipskem bi se morala prirediti meseca avgusta l. 1914 mednarodna razstava pedagoških revij, šolskih ter mladinskih listov vsega sveta in vseh narodov. Na poziv „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“, ki se je te razstave tudi namerala udeležiti, se je odpovedala po ena številna dotičnega letnika od vseh treh Zvezin listov in sicer direktno v Lipsko. Učitelj Maks Doving nam je sporočil, da je odpovedal razstavil. Kaj se je ob izbruhu vojne zgodilo, se nam ni javilo.

c) Učiteljski kongres za šolsko reformo, ki je bil sklican na Dunaju za velikonočni čas l. 1914, se je prestavil na poznejši zgodnejši čas.

d) Za izredno Husovo slavnost v Pragi, ki bi se morala vršiti l. 1915, in na kateri je nameraval predavati češki učitelj Bogdan Skala o temi „Učiteljska državljanska vojna in svoboda prepričanja“, je prosila češka učiteljska Zveza za potrebne podatke tudi od nas. V „Učiteljskem Tovarišu“ se je priobčila nato prestava vprašalne pole glede podatkov svoječasnega Skalovega referata. Po teh vprašanjih je poročalo nato učiteljsko vodstvo Zaveze. Zaveza je nameravala poslati te podatke češkemu tovarišu Skali kot gradivo iz naših dežel. Kakor znano, se ta Husova slavnost ni vršila zaradi splošnega evropskega vojnega požara.

e) „Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji“ je imela dne 20. avgusta l. 1914 na Dunaju svojo odborovo sejo, pri kateri je bil navzoč tudi naš predsednik. Zveza sestoji iz 13 članic. V razgovor so prišle tudi tužne razmere učiteljstva na Kranjskem. O delovanju avstrijskega slovanskega učiteljstva se je obravnavalo v enajstih točkah.

f) Deputacija slovanskega in nemškega učiteljstva se je zglasila dne 22. oktobra l. 1914 v državnem zboru, da urgira na merodajnih mestih naglo in ugodno rešitev krušnega vprašanja. Deputacija je pozvala vlado kakor tudi posamezne klube državnih poslancev, naj čimprej pospešijo ugodno rešitev malega finančnega načrta. Zanimivo je bilo izvajanje predsednika M. Hajneja, ko je omenjal ministrskemu predsedniku grofu Stürgku, da postopajo na Kranjskem oblasti na način, ki nasprotuje vsaki humaniteti.

g) Dnevi od 22. do 26. julija 1914 so bili prazniki za avstrijsko slovansko učiteljsko. V teh dneh se je vršil v Levovu IV. občni zbor „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“. I. vseukrajnski shod narodnega učiteljstva z vseh ukrajinskih zemelj, in slavje stoletnice rojstva ukrajinskega ljubljence, genija Tarasa Ševčenka. Našo učiteljsko Zavezo je zastopal na tem slavlju njen predsednik. Za nas je važen sklep, da se je zvišala letna članarina, počenši z l. 1916, od 10 h na 15 h od vsakega uda. Po poročilu „V katerem stadiju se nahaja regulacija učiteljskih plač po posameznih deželah“ so bili sprejeti predlogi, da se porabijo državni preodkaz iz malega finančnega načrta v prvi vrsti za regulacijo učiteljskih plač; da se posreduje pri centralni vladi, da izvrše posamezni deželni zbori čimprej regulacijo; in daj naj učiteljsvo vztraja pri zahtevi o izpremembi § 55, drž. šol. zakona. Pri tej točki je poročal naš delegat, Zavezin predsednik L. Jelenc, za južne avstrijske dežele, in sicer po podatkih, ki jih je prejel od naših deželnih organizacij in pa od „Narodne Prosvete v Pazinu“ ter od „Zaveze dalmatinskih učiteljskih društev“.

h) Predsednik „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“ izdaja list „Čebelar“. Prosil je Zavezo za dovoljenje, da sme prevesti Ribičev spis „Kraljestvo čebel“, ki je last Zaveze, v češčino in ga priobčiti kot podlistek v svojem listu. Radevolje se mu je dalo to dovoljenje.

i) „Savez dalmatinskih učiteljskih društev“ je naprosil „Jugoslovanski klub“, da naj posreduje za draginjsko doklado pri vladi. Dežela jim je hotela dati v avgustu 10 od sto draginjske doklade od temeljne plače, kar pa je dalmatinsko učiteljsvo letos na izrednem zborovanju dne 23. rujna (septembra) z ogorčenjem odklonilo. Resolucijo s tega sestanka je poslala dalmatinska učiteljska Zveza svojemu deželnemu odboru, „Jugoslovanskemu klubu“ in naši Zavezi. Zavezino vodstvo je odpovedalo to resolucijo v informacijo; „Deutsch-österreich. Lehrerbund“, „Zvezi avstrijskega slovanskega učiteljstva“ in „Jugoslovanskemu klubu“. Obrnilo pa se je tudi do posameznih deželnih zvez s prošnjo, da naj naznajo, kolike so sedanje draginjske doklade v teh deželah. Le češka in salburška deželna učiteljska organizacija sta odgovorili, vse druge niso dale odgovora. — Predsednik „Zaveze dalmatinskih učiteljskih društev“, tovariš Vjekoslav Radica, je obljubil da se pridružio Dalmatinci naši Zavezi.

j) Dne 25. marca l. 1916 se je ustano vila v Breslavi „Srednjeevropska učiteljska

Zveza“. Na tem posvetovanju sta se sešli prvotno le „Nemško centralno učiteljsko društvo“ iz Nemčije in „Deutsch-österreichischer Lehrerbund iz Avstrije“. Po vojni nas morda pokliče naša dunajska nemška zaveznica k skupnemu delovanju.

(Dalje prihodnjič.)

Češki jubilej.

Češki narod slavi te dni velik jubilej: pred petdesetimi leti, dne 16. maja 1868. leta, je bil položen temeljni kamen češkemu Narodnemu divadlu in ta zlata, davno zaželjena palača nad Vltavo je postala simbol njegovega preporoda in duševnega osvobodjenja.

Bratski nam češki narod pa ne praznuje samo obletnice ustanovitve monumentalne stavbe, tega ponosnega hrama Modrice, marveč tudi veliko razdobje svojega narodnega in političnega razvoja.

Jubilejne svečanosti Narodnega divadla so se pričele začetkom tega meseca s slavnostnim ciklom čeških iger v Narodnem divadlu in v drugih gledališčih; njih vrhunec je bil dne 16. t. m., ko se je poleg drugih slavnosti sestala svečanostna skupščina v Pantheonu kraljevskega muzeja češkega. Na tej je spregovoril predsednik slavnostnega odbora dr. Karel Kramář, slavni češki pisatelj Jirásek in za delavstvo pisatelj F. K. Krejčí. Zvečer tega dne je bila v Narodnem divadlu jubilejna predstava Smetanove opere Libuša. Danes zvečer se priredi slavnostni večer na čast gostov, in jutri končuje vrsta slavnostnih prireditv z veliko ljudsko svečanostjo.

Praznični ti dnevi se proslave tudi izven Prage po vseh pokrajinah češke krone: to so prazniki vsega zedinjenega naroda češkoslovanskega.

Velikega jubileja mogoče kulture češkega naroda teradujajo in vdeležujejo po svoj z odposlancih in zastopnikih vsi slovanski narodi, celega sveta, posebno naš troedini jugoslovanski narod, ki ga je usoda zvezala s Čehi v nerazrušno, večnotrajno zvezo narodnih borcev, ki jim je najvišji ukaz in zakon blagor in sreča domovine.

Zlatega jubileja v današnjih dneh se posebno veseli jugoslovansko učiteljsvo, ki se je že pred dolgimi leti sklenilo najozje stike z bratskim češkim narodom. S kulturnimi češkimi delavci z nami enakega poklica nas spajajo trdne vezi istih stremeljenj, istih nalog in istega hrepenenja, da negujemo v svojem narodu najdragocenejšo dediščino svojih dedov in očetov, svoj materinski jezik, ki je govor naše narodne samobitnosti, ki nam je toliko dražji in svetejši, kolikor bolj ga hočemo stisniti v klešče odvisnosti in manjše vrednosti in kolikor bolj nas s tem podžigajo, da se borimo za njegovo čast in pravico.

Pogled na današnje dneve nam obrača ponosne poglede v bodočnost, ki je naša slovanska. V tej trdni nadeji čestita najiskrenejše današnjemu jubileju bratskemu češkemu narodu jugoslovansko učiteljsvo.

Srednješolske vesti.

Za ravnatelja na c. kr. višji realki v Idriji je imenovan tamošnji prof. Bábler; vadniški učitelj Anton Lenarčič je imenovan za glavnega učitelja, in vadniške učiteljice Marija Stupica, Gabriela Cidrih, Minka Skaberna in Lea Levec za glavne učiteljice.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva. Imenik svojih članov je poslalo: Ljubljansko učiteljsko društvo — 47 članov. Učiteljsko društvo za Trst in okolico je prijavilo še 2 člana (skupaj 153 + 2 = 155 članov.) Učiteljsko društvo za Laško kraj je prijavilo še 4 člane (skupaj 55 + 4 = 59 članov.) Celjsko učiteljsko društvo je prijavilo nanovo 2 člana, 2 člana pa sta preklcala svoj izstop (skupaj 78 + 4 = 82 članov.) Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer je prijavilo nanovo 4 člane, 4 člani pa so prijavili svoj izstop (skupaj 34 + 4 — 4 = 34 članov. V 10. štev. »Učit. Tov.« smo izkazali 947 članov, danes pa 57 novih, torej skupaj 1004 člani 9 društev še ni poslalo imenikov.

Z redne seje upravnega odbora Zaveze.

(28. marca 1918.)

Navzoči: člani vodstva Zaveze, ostali člani upravnega odbora in odposlanci vseh štirih odsekov.

I. Predsednik L. Jelenc konstatira sklepčnost in otvori sejo. Iskreno pozdravi vse navzoče, poudarjajoč, da so prinesla nova pravila v upravo Zaveze pomlajajoče življenje in intenzivnejše delovanje. Avstrijsko jugoslovansko učiteljsvo čaka v odločilni dobi mnogo neodložljivega in smotrenega dela.

II. Predsednik nato poroča, da so se sešli dopoldne ob 9. uri v poslopu I. mestne deške ljudske šole člani vseh šti-

rih odsekov. Zavezin predsednik je navzoče člane v ime vodstva Zaveze najtopleje pozdravil ter jim razdelil doše predloge v razpravo z namenom, da poročajo o svojih sklepih v popoldanski seji upravnega odbora. Najprej se je izvršilo konstituiranje predsednikov in poročevalcev za vse štiri odseke. (Glej »Učit. Tov.« z dne 5. aprila t. l., št. 71) Nato se je razpravljalo o došlih predlogih.

III. Predsednik odredi, da se konstituirajo upravni odbor. Upravni odbor tvorijo: a) vodstvo Zaveze, b) predsedniki in zastopniki včlanjenih peterih deželnih učiteljskih organizacij in c) predsedniki vseh štirih odsekov.

Voliti je treba izmed članov upravnega odbora l. in II. podpredsednika ter namestnika, tajnika in blagajnika.

K besedi se oglasi odbornik Ignacij Križman. Za goriško deželo odklanja za svojo osebo odbornišvo, ker je sedaj med vojnim časom z doma, pa se zategadelj ne more takoj zavzeti za vsa stanovska vprašanja, ki se tičejo goriške dežele; odklanja pa tudi iz razloga, ker nima tolminsko učiteljsko društvo nobenega svojega člana v upravnem odboru. Ob tej priliki poudarja, da naj prosí Zaveza Jugoslovanski klub, da naj ta posreduje pri goriškem deželnem odboru in pri ondotni deželni vladi, da dobi goriško učiteljsvo že vendar enkrat primerne draginjske doklade.

Odbornik J. Pahor zatrjuje, da je goriško učiteljsvo že storilo v tem pogledu svoje korake. Vse, kar se tiče učiteljskih plač, naj se v faktičnih izneskih izplača, tako enkratni nabavni prispevek, kakor tudi draginjske doklade.

Odbornik Fr. Venturini je mnenja, naj se pravično izplačajo ti denarni izneski vsemu učiteljsvu, ne pa samo goriškemu.

Tajnik V. Rus stavi predlog, naj ostane tovariš Ign. Križman v upravnem odboru vsaj dotlej, dokler ne določijo goriške učiteljske organizacije mesto njega novega člana upravnega odbora. To naj se naznači tolminskemu učiteljskemu društvu, ki nima nikogar v upravnem odboru. Sprejeto!

Predsednik da na tajnikov predlog 5 minut odmora v svrhu skupnega dogovora, da se izvolita v vodstvo Zaveze oba podpredsednika ter namestnika, tajnika in blagajnika.

Po zopetni otvoritvi seje stavi odbornik P. Fleré predlog, da naj se izvolijo z vslikom, in sicer I. podpredsednikom Ant. Gnus, II. podpredsednikom Ant. Germek, II. tajnikom A. Mervič in II. blagajnikom Fr. Brinar. Sprejeto!

Nato se je ugotovil za dobo treh let ves novi upravni odbor Zaveze. (Glej »Učit. Tov.« z dne 5. aprila t. l., št. 71)

IV. Poročila poročevalcev odsekov o svojih dopoldanskih sklepih. V razpravo pridejo naslednja poročila:

a) Gospodarski odsek.

Predloga:

1. Ustanovitev centralnega denarnega zavoda v Zavezi združenega učiteljsva.

2. Strokovnoznanstvena knjižnica.

K 1. Poročevalec K. Gruntar sporoča, da naj se glede centralnega denarnega zavoda gospodarski odsek še posvetuje, prihodnji delegacijski pa naj se dadó konkretni predlogi.

Tovariš J. Lapajne vpraša, kakšno ingerenco ima gospodarski odsek na Zavezino blagajno. Vprašalcu se pojasni, da ima gospodarski odsek po l. členu, lit. k) Zavezinega Poslovnega reda pravico in dolžnost izvoliti izmed sebe stalnega preglednika Zavezine blagajne. Obenem sklene soglasno upravni odbor, da naj bo vsakokratni Zavezin blagajnik istočasno član gospodarskega odseka. Stalnim preglednikom Zavezine blagajne se izvoli tovariš J. Lapajne.

Odbornik A. Germek povdara, da mora biti vsaka taka denarna akcija ustanovljena združno.

V nadalnji razpravi se ugotovi, da naj gospodarski odsek nujno misli na lastno založbo učil in na tovarno za papir. Učiteljsvo pač najbolje ve, kakšna učila se najčešče rabijo po naših šolah. Ves dodanji bogati dobiček za razprodana učila in za šolske zvezke je prejemalo tujina.

Odbornik J. Pahor nasvetuje centralnemu denarnemu zavodu, da naj izvede čimprej vsaj razprodajo šolskih zvezkov.

Odbornik A. Gnus zatrjuje, da mora imeti vodstvo Zaveze pri vseh društvenih organizacijah prvo besedo. Gospodarska podjetja naj stoji pod okriljem Zaveze. Predsednik Zaveze mora biti zaeno predsednik vseh porjetij. V gospodarskem oziru ne smemo cepiti svojih moči. Hranilnica in posojilnica »Učit. konvika« v Ljubljani ter »Učiteljska gospodarska in kreditna zadruga v Celju« naj likvidirata, Zaveza naj pa ustanovi centralni denarni zavod.

Blagajnik Fr. Luznar je mnenja, da je taka centrala mogoča, a le na združni podlagi sama za-se z deleži.

K 2. Zaveza ima v prostorih »Učiteljske tiskarne« knjižnico. Glede te knjižnice je stavlil Zavezin predsednik na zadnjem delegacijskem zborovanju nastopni predlog: »Vodstvu Zaveze se naroča, da odstopi zadevo glede ustanovitve strokovnoznanstvene knjižnice združenima »Gospodarskemu in časnikarskemu — književnemu odseku«, ki naj proučita stvar in stavi na prihodnjem delegacijskem zborovanju primerne predloge. Ker je delegacija sprejela ta predlog, je naloga obeh imenovanih odsekov, da stavi prihodnji delegaciji določne predloge.

b) Stanovsko-politiški odsek.

Predlogi:

1. Zadržiška izobrazba učiteljstva.
2. Vzorna pravila.
3. Ustanovitev strokovnega tajništva.
4. Koncentracija vsega slovanskega učiteljstva v skupni stanovski organizaciji.

5. Hreščak — Flere — Pahorjev predlog o priobčenju predložene »Izjave«.

K 1. »Učiteljsko društvo za sežanski okraj« stavi predlog, da prouči Zavezino vodstvo že sedaj vse možnosti, ki bi pospeševale zadržiško izobrazbo slovanskega učiteljstva. V poštev bi prišli predvsem učiteljski poučni tečaji ter informativno delo »Učit. Tov.« Zlasti mora biti delo stanovskega glasila organizirano smotreno in velikopotezno s socialnoličnega stališča, zakaj v združni ideji leži bodočnost našega naroda. Učiteljsvo mora postati glasnik in steber te ideje.

Odsek predlaga nakup nekaterih knjig o združništvu. Te knjige naj določijo in kupijo posamezna društva, ki naj jih izroče interesantom. Glede učiteljskih poučnih tečajev obvelja mnenje, da naj se zasnuejo zopet na način, kakor se je to zgodilo pred vojno.

Odbornik J. Pahor povdara, da naj poskrbi Zaveza, da se pregleda imenik vseh učiteljskih knjižnic, na to pa naj imenuje primerne zadržiške knjige, katere naj okrajne učiteljske knjižnice nakupijo.

Odbornik E. Gangl zastopa stališče, da naj poskrbi naslove o združništvu odsek, vodstvo Zaveze pa naj se potlej obrne do vseh učiteljskih knjižničnih odborov, da se za imenovane knjižnice te knjige tudi dejansko nakupijo.

K 2. »Učiteljsko društvo za sežanski okraj« predlaga, da se sestavijo enotna vzorna pravila, ki bi dajala učiteljsvu garancijo zadostne gibalne svobode na vseh poljih narodnega dela, da stopijo učiteljska društva kot polnovredna v areno kulturnega in socialnega dela med slovenskim ljudstvom. Današnja pravila večine učiteljskih društev ne nudijo učiteljsvu te gibalne prostosti, zato je reforma društvenih statutov najnujnejša potreba časa.

Odsek predlaga, da naj sestavi vzorna pravila odbornik E. Gangl, ker je on sestavil tudi že Zavezina pravila in poslovník. Imenovani sprejme ponudbo, za katero uslugo se mu Zavezin predsednik zahvali.

Odbornik A. Gnus pojasnuje, kako so se sestavljala slična pravila za štajersko deželno učiteljsko Zvezo in naglašja, da naj se preštudira zborovalni zakon, končno pa naj se da še pred tiskom ves rokopis v pregled kakemu juristu.

K 3. Delegacija je na svojem zadnjem zborovanju glede Zavezinega strokovnega tajništva sprejela v principu predlog, da naj stanovsko-politiški odsek sestavi poročilo in stavi o tem na prihodnjem delegacijskem zborovanju konkretne predloge.

Odsek se je o tem Ganglovem predlogu posvetoval ter sklenil, da naj se pošlje predlog Zavezinih društvom v razpravo, da izreko o njem svoje mnenje. (Glej utemeljevanje, ki je bilo priobčeno v 24. štev. »Učit. Tov.« z dne 30. novembra 1917.)

K 4. »Učiteljsko društvo za sežanski okraj« naroča vodstvu Zaveze, da naj skuša koncentrirati vse slovansko učiteljsvo v skupni stanovski organizaciji. Duh časa, ki je duh sprave in medsebojne iskrenosti, naj vodi Zavezo pri tem delu.

Odsek vpraša, če je Zavezino vodstvo v tem pogledu že kaj storilo.

Pojasni se, da je vodstvo Zaveze že storilo tak korak. a »Slovškova Zveza« neče o kaki skupnosti ničesar slišati. Vsa tozadevna prizadevanja so iz znanih vzrokov toliko časa nemogoča, dokler ji predseduje nadučitelj Fran Jaklič. Resnica je, da se vrši v »Slovškovi Zvezi« prerčenje in da zmagujejo v njej narodnostne in ne zgolj strankarske ideje. Določijo se pota, ki drže k skupni stanovski organizaciji.

K 5. Predsednik poroča, da se »Izjava« opozicije izza zadnjega delegacijskega zborovanja ni smela priobčiti v »Učit. Tovarišu«, ker je tako zahtevala večina zborovalcev; včlanjenim Zavezinih društvom pa se ni odpovedala v proučevanje,